

Obnovitelné zdroje energie ve vztahu k výstavbě budov

Tomáš Matuška

Ústav techniky prostředí, Fakulta strojní

ČVUT v Praze

Alternativní a obnovitelné zdroje energie

Druhy:

- úspory
- sluneční energie
- energie prostředí (tepelná čerpadla)
- biomasa (fytomasa) – akumulace SE – fotosyntéza, vázání CO₂
- vodní energie – odpar z moří, srážky, zásoba vody
- větrná energie – ohřev zemského povrchu, pohyb hmoty vzduch

- geotermální energie (zemské jádro), přílivová energie (přitažlivost M)

Vazba na energetickou náročnost budov

úspory jako první !

hospodárnost provozu (nejen) OZE je citlivá na předimenzování

- **vytápění**

nízkoenergetický a pasivní standard – tepelné izolace, okna, těsnost budovy, cílené využití slunečních a vnitřních zisků pro vytápění

- **chlazení**

protisluneční ochrana, úsporné technologie, minimalizace tepelných zisků z el. spotřebičů

- **příprava teplé vody**

úsporné armatury, izolace rozvodů, inteligentní řízení cirkulace, měření spotřeby

Vazba na otopné a chladicí soustavy

---

teplota **otopné** / **chladicí** vody

zásadní parametr pro hospodárnost zdroje obnovitelného tepla a chladu

- **konvekční soustavy**

vzduchotechnika – vytápění, chlazení, klimatizace (vlhkost)

vysoké teploty pro vytápění (**80/60 °C**), nízké pro chlazení (**6/12 °C**)

nízká úroveň tepelné pohody (vertikální rozdíl teplot, pohyb vzduchu)

- **sálavé soustavy**

velkoplošné soustavy – podlahové, stěnové, stropní

nízké teploty pro vytápění (**40/30 °C**), vysoké pro chlazení (**16/20 °C**)

- **kombinované soustavy**

otopná tělesa, otevřené stropy, podíl konvekčního/sálavého

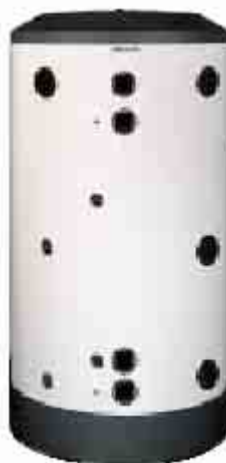

Systemová integrace OZE do budov

- vytvoření funkčních vazeb mezi OZE a energetickým systémem
  - hydraulické zapojení, parametry okruhu spotřeby tepla, regulace

zdroj tepla

akumulace

spotřeba

- **solární soustava** – nepravidelný zdroj x nepravidelná spotřeba
- **tepelné čerpadlo** – hydraulické oddělení, překlenutí tarifového výpadku
- **kotel na biomasu** – hydraulické oddělení, provoz za jmenovitých podmínek

Solární kolektory a soustavy - aplikace

- **nízkoteplotní (< 40 °C)**
ohřev bazénové vody (nezasklené rohože, neselektivní kolektory)
sušení plodin (vzduchové)
- **středněteplotní (< 80 °C)**
příprava teplé vody + přítápění (ploché kolektory s jedním zasklením a selektivním absorberem)
- **vysokoteplotní (> 80 °C)**
technologické teplo (trubicové vakuové kolektory, vícenásobná zasklení, koncentrační kolektory)

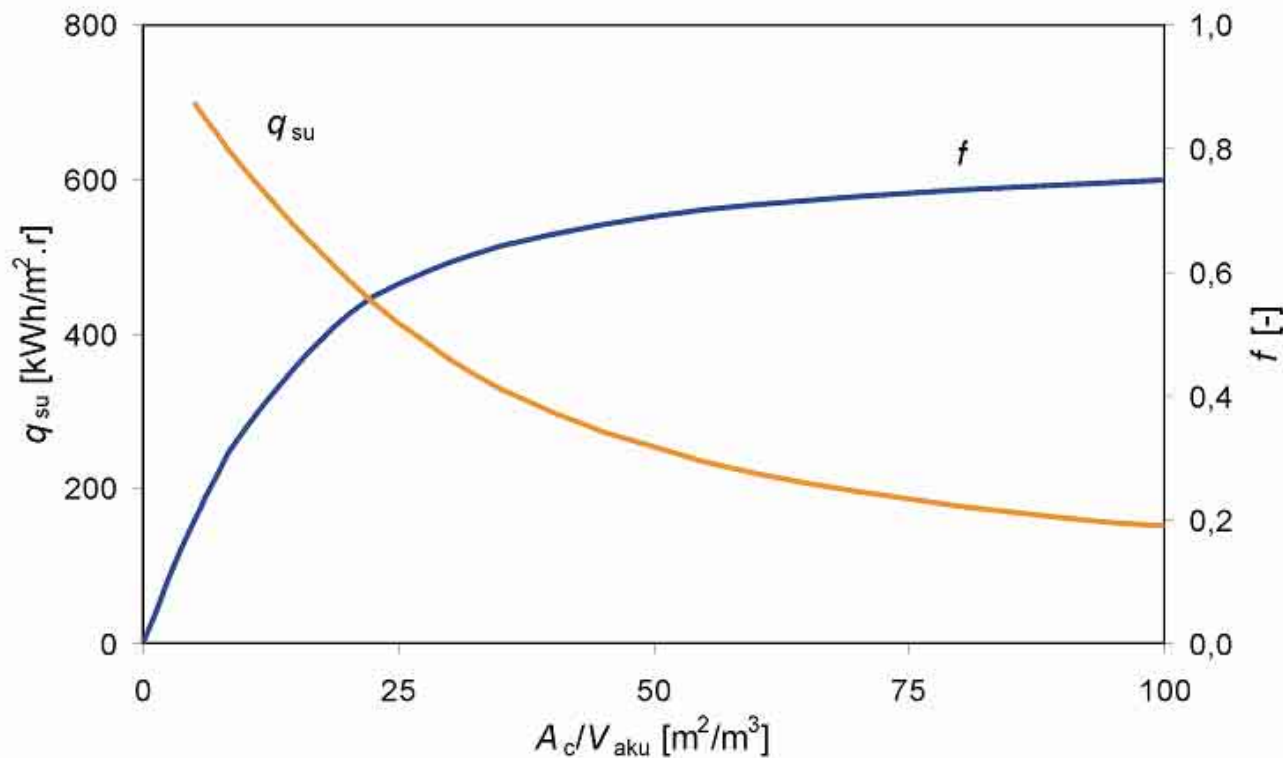

Solární soustavy – základní parametry

- měrné využitelné solární zisky q_{su} [kWh/m².r]

- solární podíl $f = \frac{Q_{su}}{Q_p} = 1 - \frac{Q_d}{Q_p}$ [-]

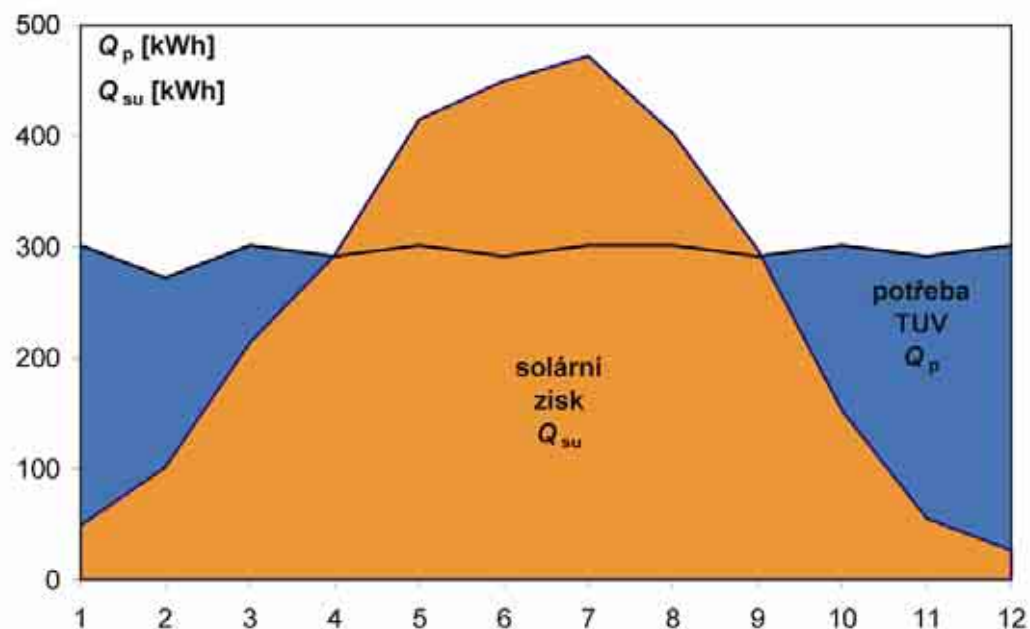

Solární soustavy pro přípravu TV

- rozšířené v aplikacích pro rodinné domy
  - (3 až 6 m²; 250 až 400 l), solární podíl 50 až 70 %
- aplikace pro bytové domy
  - (50 až 200 m²; 3 až 20 m³), solární podíl 20 až 50 %

- solární zisky

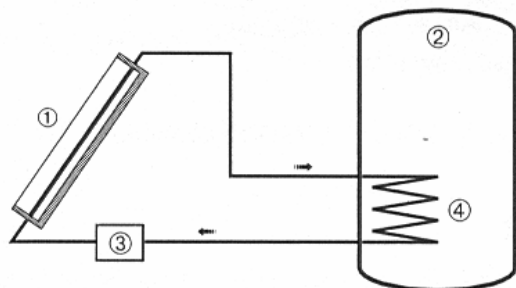
400 až 600 kWh/m².r

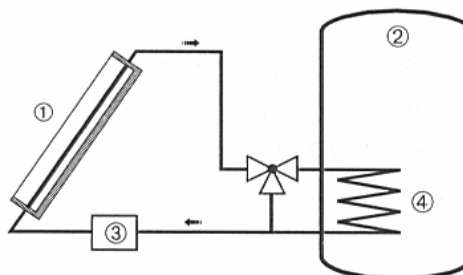

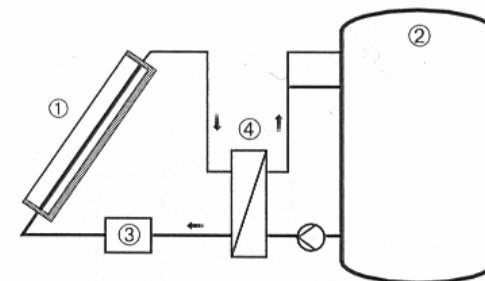
Solární soustavy pro přípravu TV (RD)

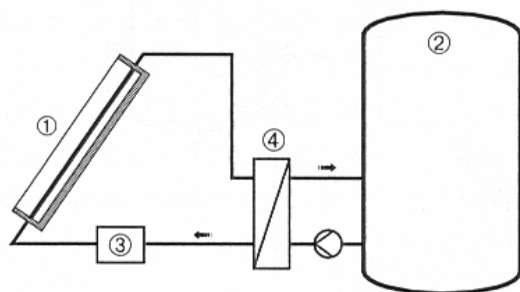
„standardní provedení“ (viz obr. 3.1) – vnitřní tepelný výměník

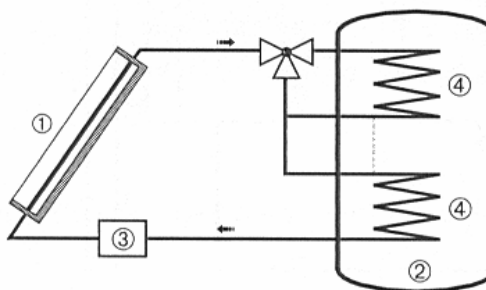
„standardní provedení“ s bypasem pro předejití solárního okruhu pro větší soustavy

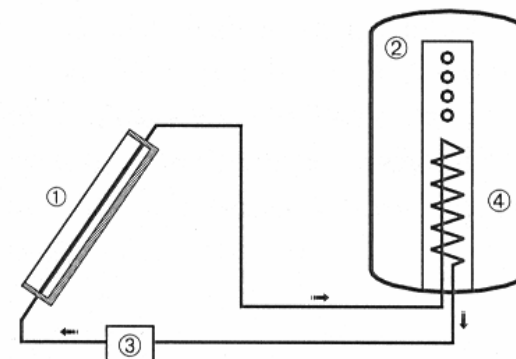
nabíjení ve vrstvách přes venkovní tepelný výměník

venkovní tepelný výměník pro větší soustavy

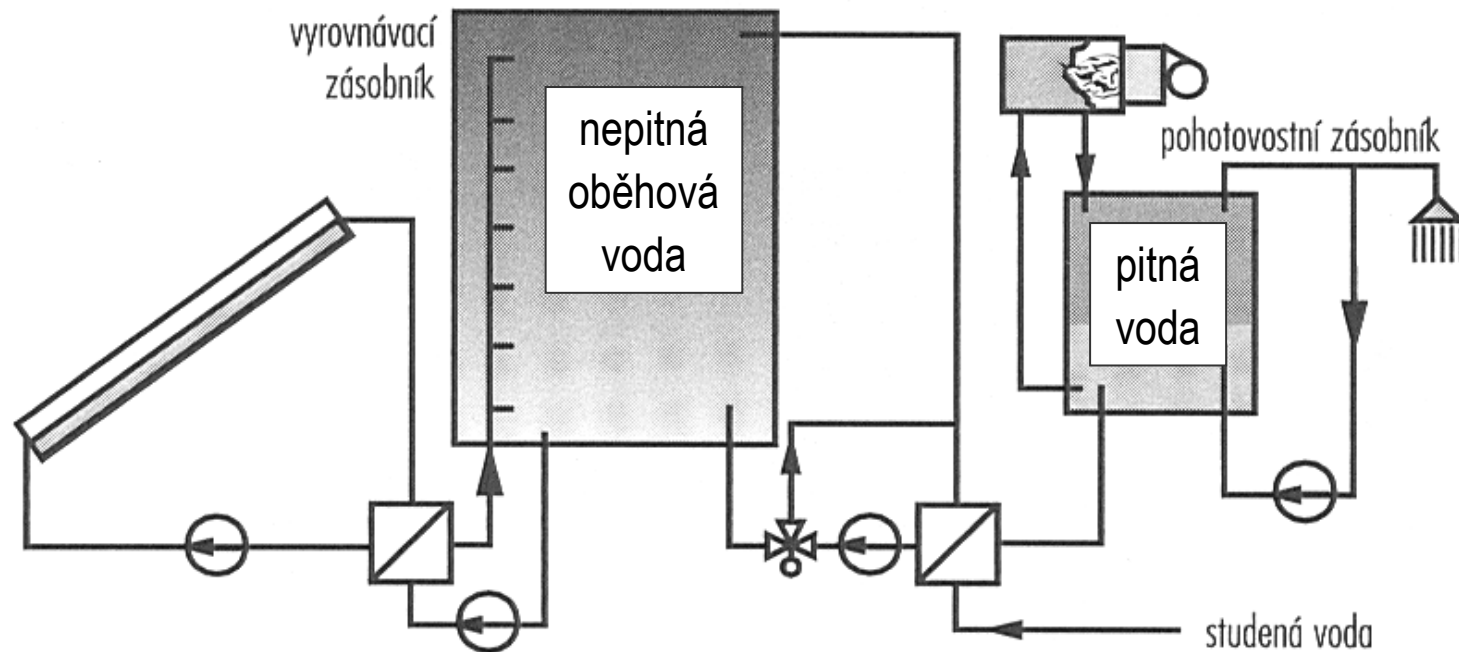
nabíjení ve vrstvách přes vnitřní tepelný výměník v různých výškách zásobníku

nabíjení ve vrstvách přes vnitřní tepelný výměník se samotížným efektem

Solární soustavy pro přípravu TV (BD)

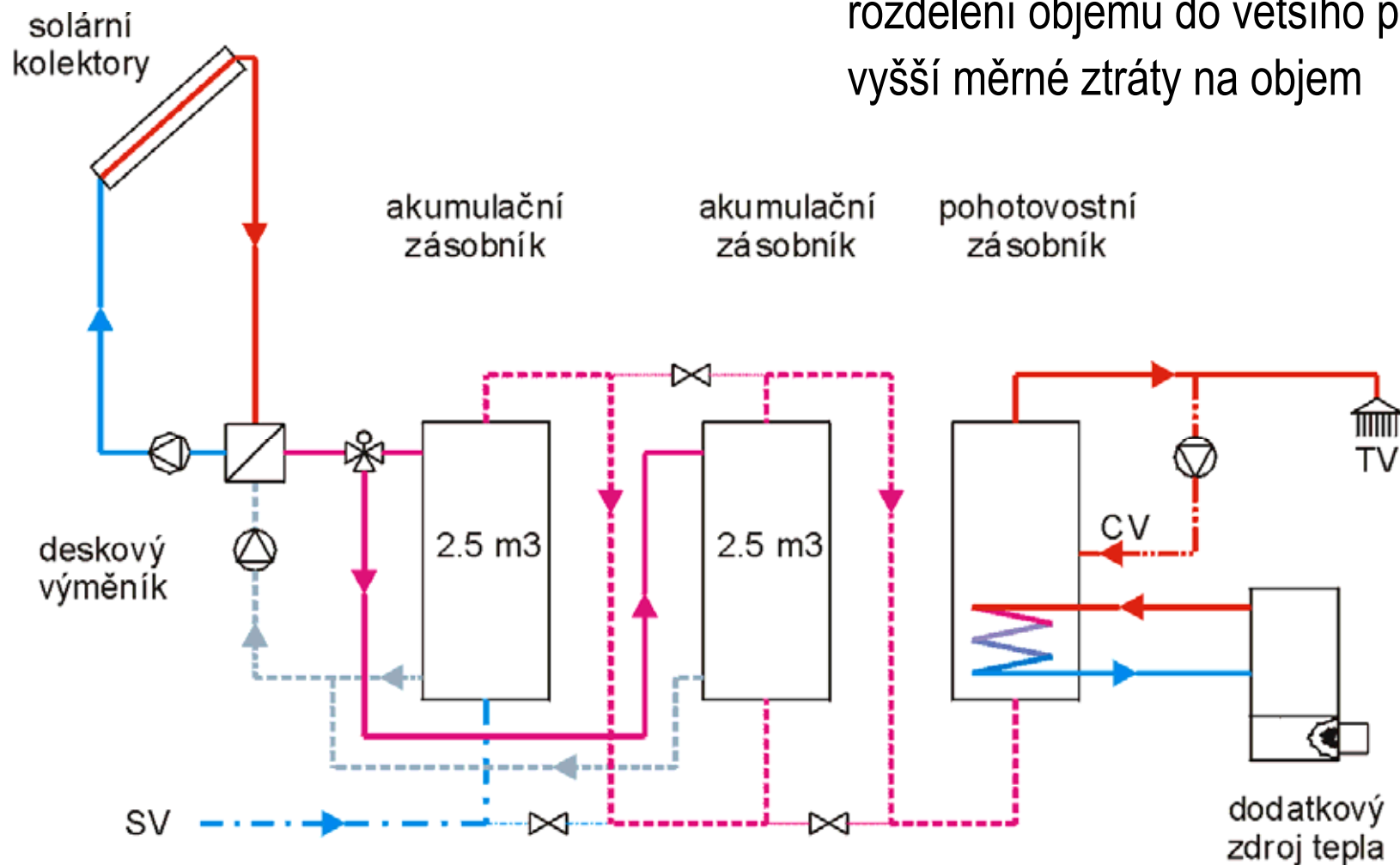
netlakové zásobníky – výroba na místě (**rekonstrukce**)

stratifikační vestavby – teplotní vrstvení zvyšuje využitelnost akumulované energie (exergie), kompenzace ztráty teploty na výměníku

Solární soustavy pro přípravu TV (BD)

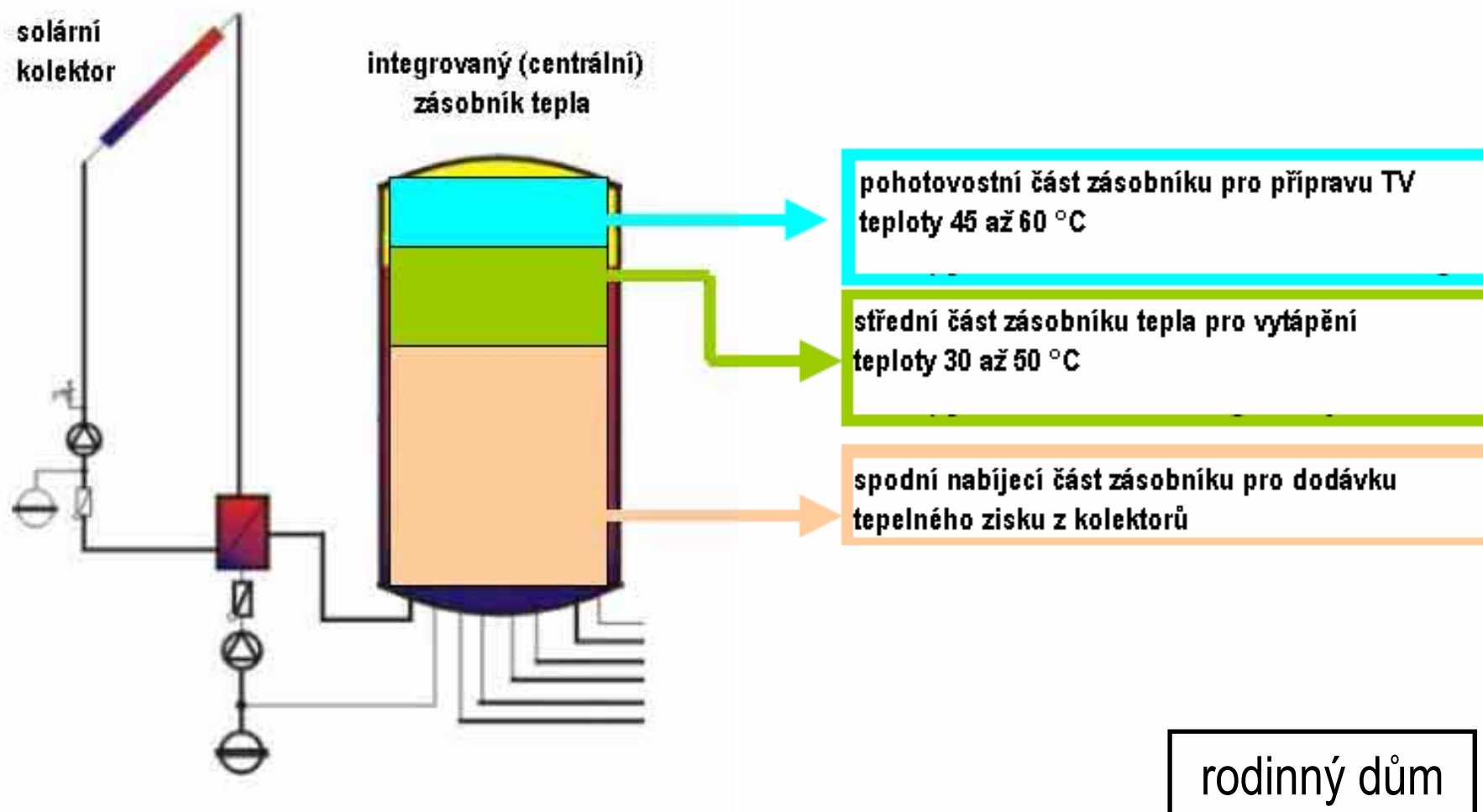
tlakové zásobníky (**novostavby**)
rozdělení objemu do většího počtu
vyšší měrné ztráty na objem

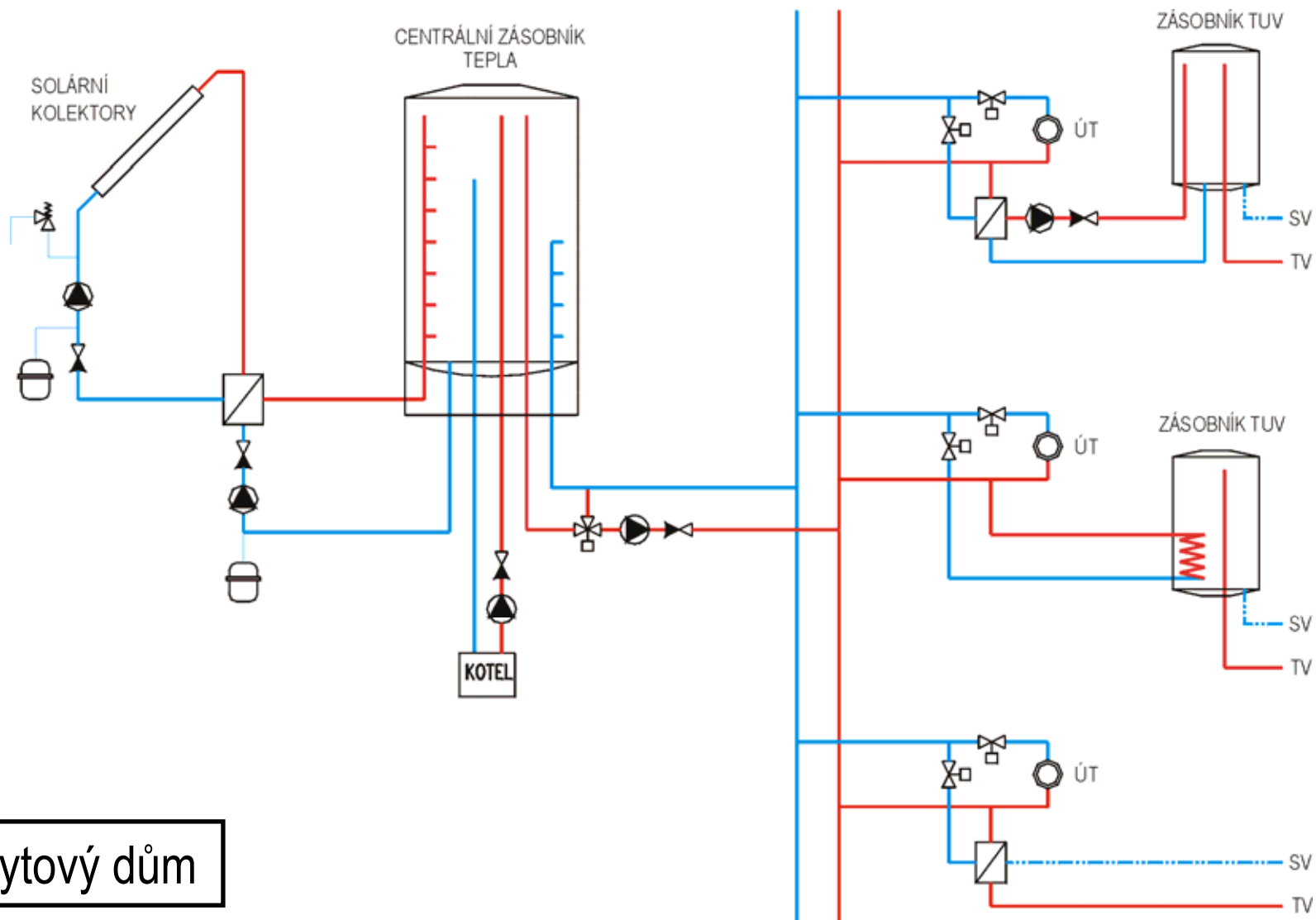

Kombinované solární soustavy (TV+VYT)

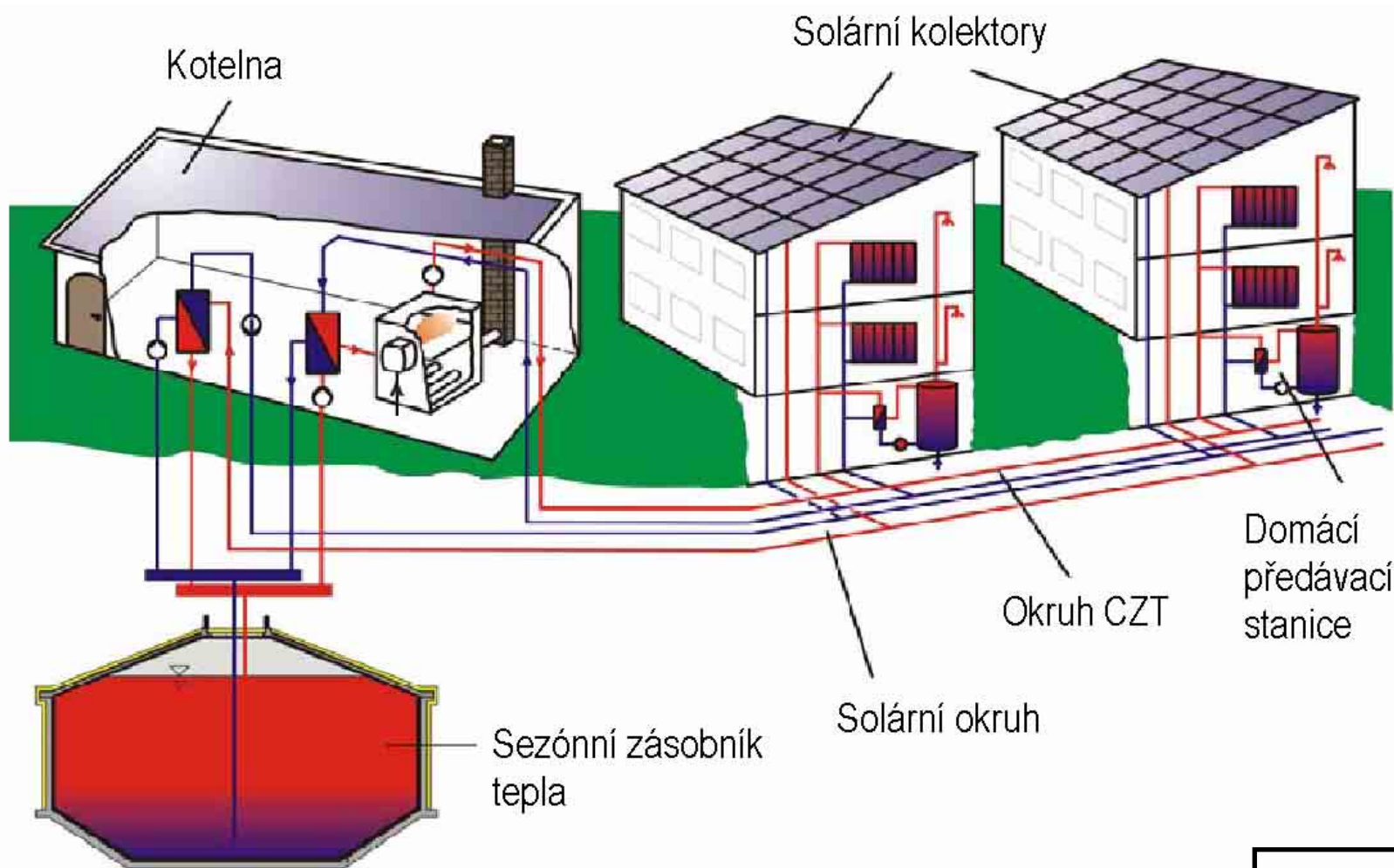
Kombinované solární soustavy (TV+VYT)

bytový dům

Solární soustavy se sezónní akumulací

sídliště

Solární chlazení a klimatizace

- **špičky potřeby chlazení se překrývají se špičkami solárních zisků**
v době, kdy je nadbytek slunečního záření potřebujeme chladit
- **celoroční využití solární energie v budovách**
  - vyšší využitelnost zisků, solárních kolektorů (**vytápění** / **chlazení**)
  - možnost zvýšení plochy kolektorů pro vyšší pokrytí vytápění v zimním období bez problémů s nárůstem stagnace v letním období
- **chladicí a klimatizační jednotky poháněné tepelnou energií**
výkony < 100 kW komerčně **dostupné** již před 20 lety
postupně začínají být **dostupné** výkony 5 – 20 kW
- **eliminace letních energetických špiček (black-outs)**
výroba chladu bez výrazné potřeby elektrické energie, bez produkce emisí

Absorpční chladicí jednotky

- **absorpční uzavřený cyklus**

roztok/chladivo: LiBr/H₂O, H₂O/NH₃

jednostupňové ACHJ: COP = **0,6 až 0,7** při **80 až 100 °C**

dvojstupňové ACHJ: COP = **1,0 až 1,4** při **120 až 170 °C**

Tepelná čerpadla a primární zdroje tepla

- **tepelné čerpadlo** – chladicí zařízení, které na své primární straně ochlazuje prostředí (země, voda, vzduch,...) a na sekundární straně ohřívá prostředí (otopná voda, vzduch)

- **topný faktor**

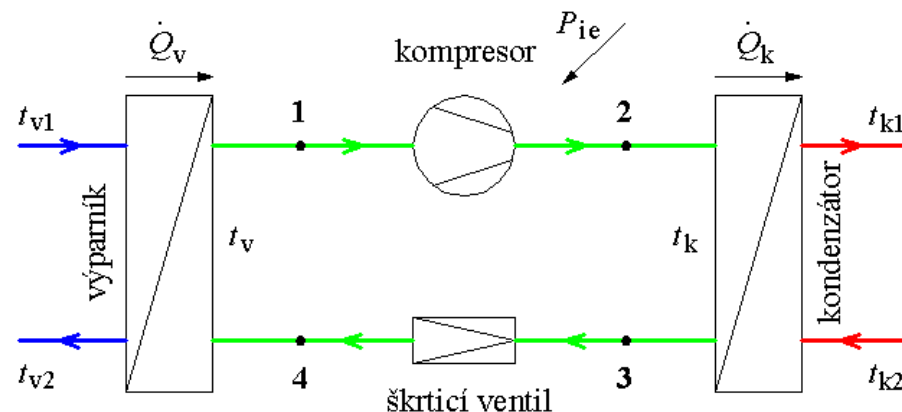
$$\varepsilon_{skut} = \frac{\dot{Q}_k}{P_{TČ}}$$

- **primární zdroje tepla**

energie okolního prostředí (sluneční záření, vzduch, srážky, povrchová voda, země)

geotermální voda v několika oblastech (KV, Teplice, jižní Morava)

odpadní energie z technologických procesů, větrání budov

Zemní vrty

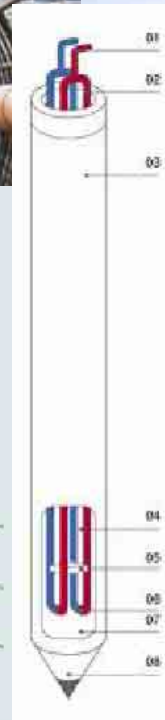
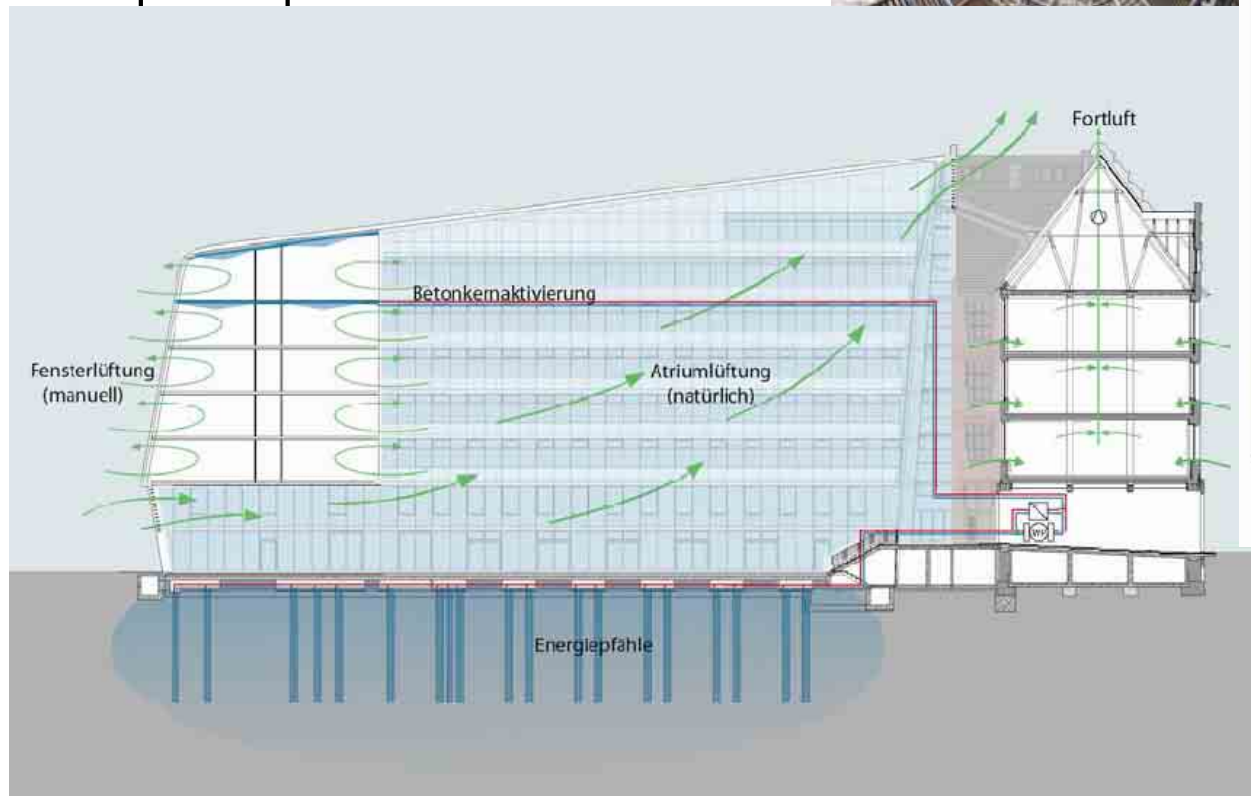
- čerpání tepla ze zemského masivu suchými vrty
- **není náročné na prostor**
- vrtání až do 100 m
běžně 30 až 70 m
- 1-2 smyčky PE hadic
- teploty primárního okruhu:
od -4 °C do +4 °C

běžné dimenzování, topný faktor $\varepsilon = 3$, průměrné podloží
pro $Q_k = 1 \text{ kW} \sim 12 \text{ m}$ vrtu

Energetické piloty (vytápění, chlazení)

- zemského masivu pro akumulaci
- ukládání tepelné zátěže v létě
- čerpání tepla v zimě

Zemní podpovrchové kolektory

- čerpání tepla z podpovrchové vrstvy (do 2 m hloubky)
- možnost ovlivnění vegetace
- rozsáhlé výkopové práce
- nutná velká plocha pozemku
- teploty v kolektoru okolo 0°C

běžné dimenzování, topný faktor $\varepsilon = 3$, průměrné podloží, rozteč 1 m
pro $Q_k = 1 \text{ kW} \sim 25 \text{ m}^2$ pozemku

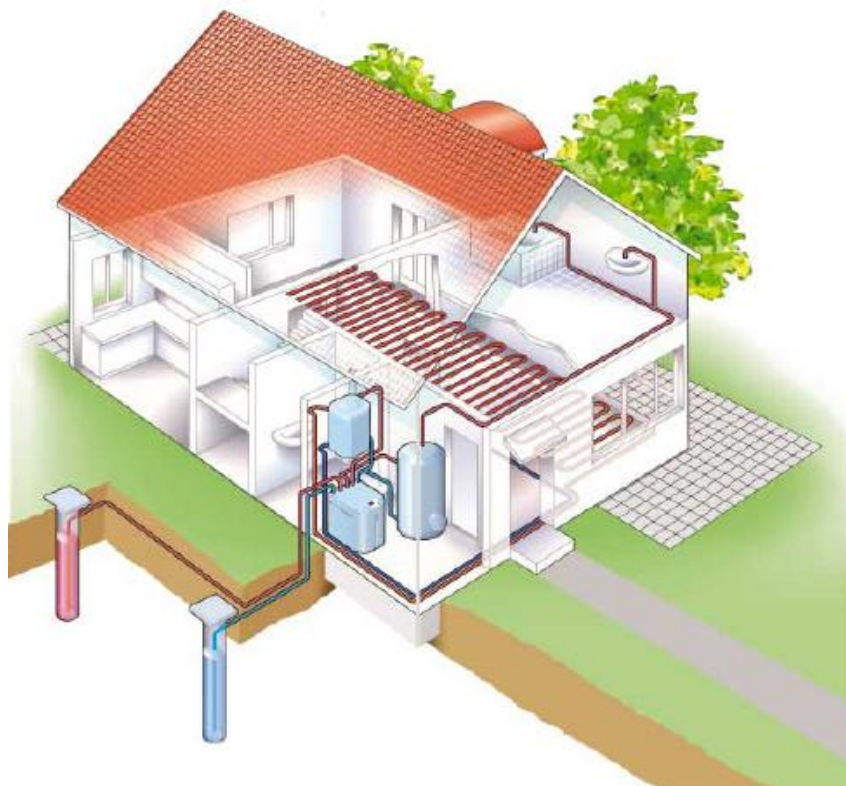
Voda

- **teplá odpadní voda**: čističky odpadních vod, chladicí procesy,
 $t = 20$ až 25 °C
- **povrchová voda**: říční toky, rybníky, jezera, nádrže
 $t = 0$ až 18 °C, teplota ovlivněna venkovními klimatickými podmínkami
- **podpovrchová voda**: studny, zvodněné vrty
 $t = 7$ až 10 °C, tzv. spodní voda, celoročně rovnoměrná teplota
- **hlubinná voda**: vrty, geotermální voda
 $t = 10$ až 13 °C, teplotní gradient 3 K/100 m

Spodní voda

- kvalita vody (test)
- vydatnost čerpací studny (test 28 dní)
- stálá teplota vody okolo 10 °C
vychlazení max. 4 K
- podléhá povolení
vodohospodářského úřadu
(tepelné znečištění)

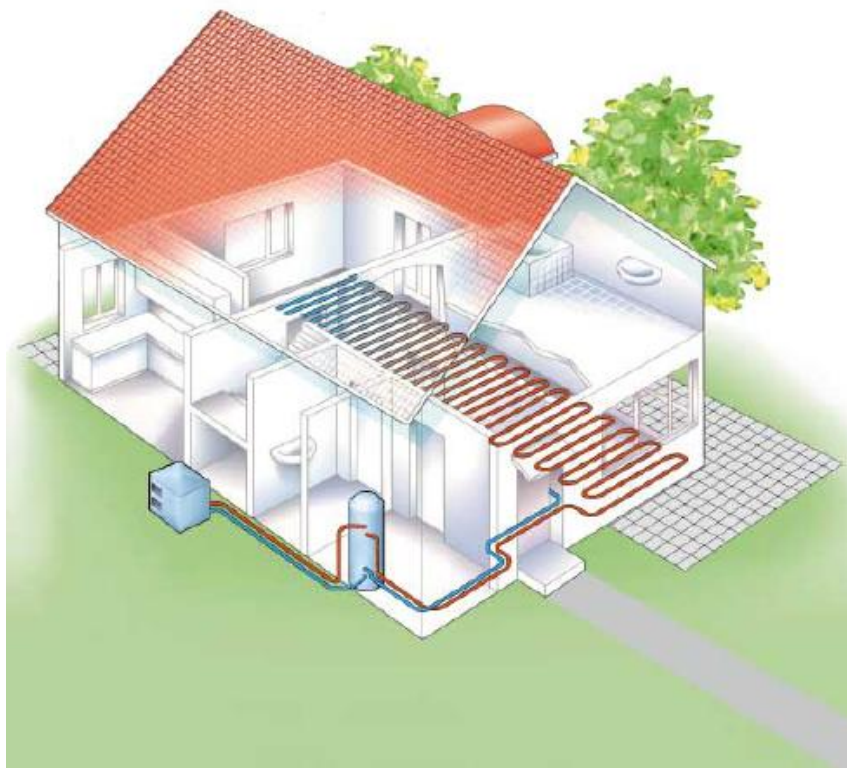
čerpací studna (max. 15 m hluboká: příkon čerpadla)

vsakovací studna (15 m od sebe)

potřebná vydatnost studně: pro $Q_k = 1 \text{ kW} \sim 150 \text{ l/h}$ (0,04 kg/s)

Venkovní vzduch

- využití tepla okolního vzduchu
- topný výkon závislý na vnějších klimatických podmínkách

zima: topné faktory $\varepsilon < 3$

léto: topné faktory $\varepsilon > 4$

- zásadně bivalentní provoz
- odvod kondenzátu
- odtávání námrazy
- hlučnost (velké průtoky)

Odpadní vzduch

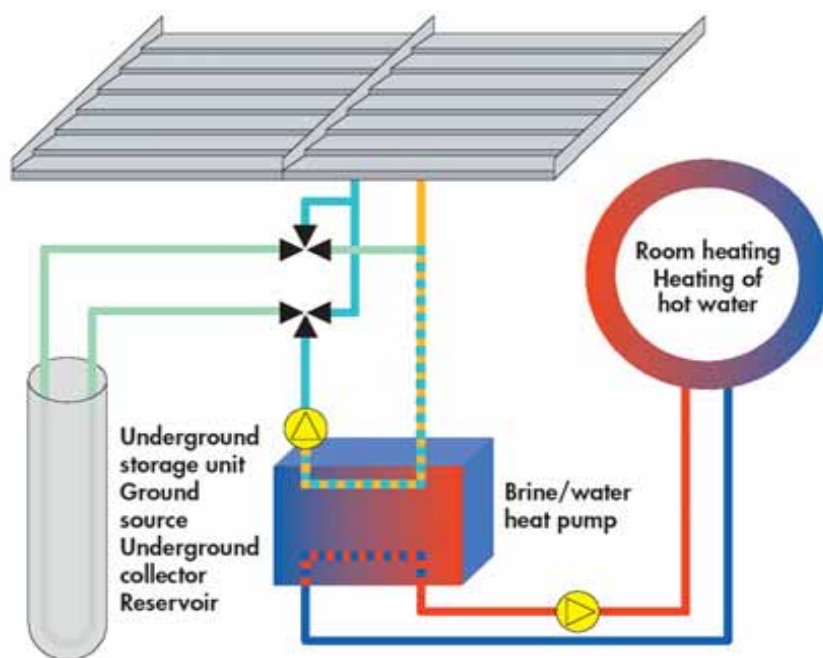

- čerpání tepla z odpadního vzduchu z:
technologických procesů
větrání RD
20-25 °C
- ohřev čerstvého vzduchu
- ohřev vody
- rekuperace tepla přes chladičí cyklus
- topný faktor $\varepsilon > 4$

Absorpční stěny – energie prostředí

- energetické stěny, střechy
využití energie prostředí, vzduch,
sluneční energie, kondenzace
vlhkosti

Biomasa

- **energetické využití biomasy - přímé spalování dřevní hmoty**

- kusové dřevo
- dřevní brikety
- pelety
- štěpka

- **zdroje tepla**

- kotle s ručním přikládáním
- automatické kotle s dopravníky
- interiérová topidla (krby, krbová kamna, krbové vložky)

Spalování dřeva – zásady provozu

- **dostatečný přívod vzduchu** (přebytek vzduchu $\lambda = 1,7$ až 2)
- **nízká vlhkost paliva** (10 až 20 %)
- dostatečně vysoké teploty spalování (800 až 900 °C)
- stabilita teplotních poměrů v kotli (akumulační vyzdívka, nízké tepelné ztráty)
- stabilita tlakových poměrů v kotli (vhodné dimenzování spalinové cesty)
- konstantní provozní podmínky (kolísání odběru tepla - akumulace tepla)
- teplosměnné plochy **nad rosným bodem** spalin (předehřev vratné vody)
- regulace výkonu přívodem paliva, ne přívodem vzduchu

Kotle na kusové dřevo

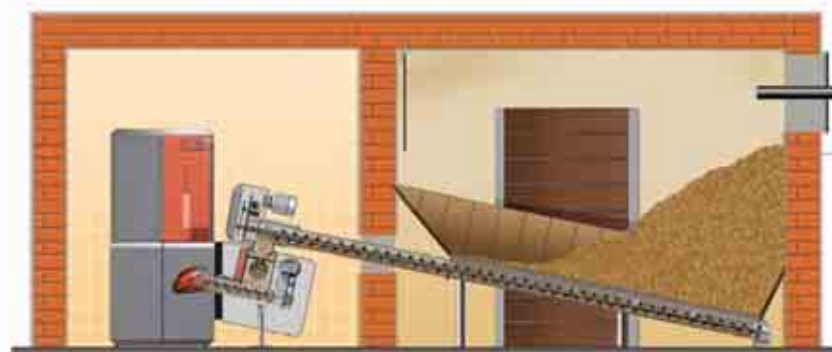
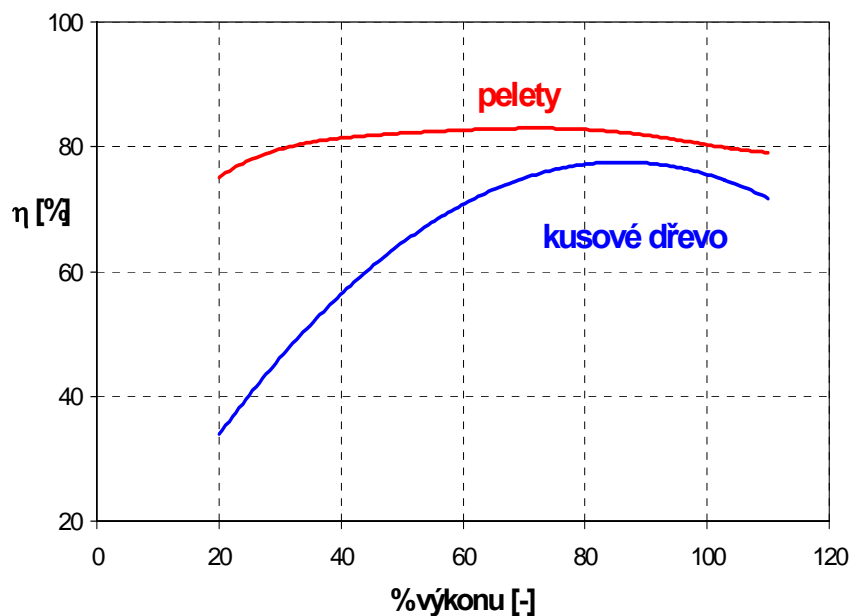
- ruční přikládání, ruční zapalování (rodinné domy)
  - nízká míra komfortu
- snížení výkonu **omezením přívodu spalovacího vzduchu**
  - nedokonalé spalování
  - emise CO
  - snížení účinnosti
  - pokles výkonu max. 50 %
- ochrana proti přehřátí
  - samočinně ovládaná vychlazovací smyčka
  - záložní zdroj el. energie

Automatické kotle na pelety a štepku

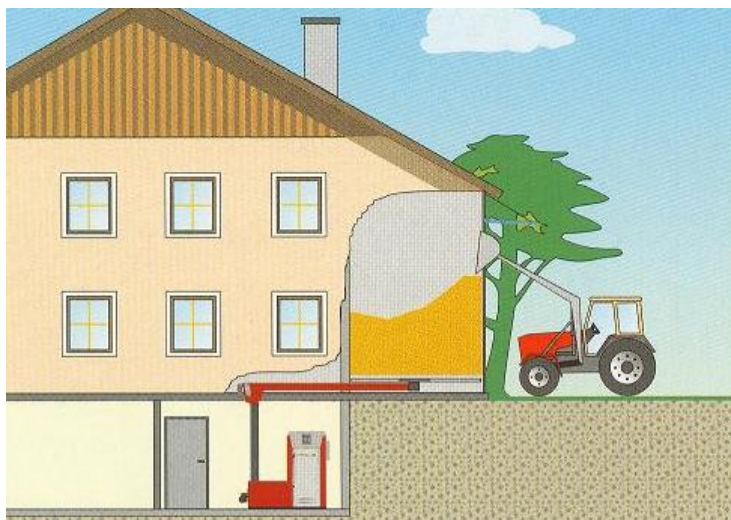
- **automatický start a zapálení paliva**
komfort plynového kotle
- **snížení výkonu omezením paliva**
regulace výkonu 20 – 100 %
vysoká účinnost spalování

Zásobník paliva

- **zásobníky paliva (pelety)**
  - zásobník paliva – součást budovy
  - přívod paliva k spalovacímu zařízení
  - přístup zásobovacího vozu k zásobníku

Zásobník paliva

- **zásobníky paliva - velikost**
  - typ biomasy, vlhkost
  - forma biomasy (rovnaná polena, sypaný materiál – štěpka, pelety)
  - spotřeba tepla na vytápění, spotřeba paliva

palivo	rovnaný metr	sypaný metr	rovnaný metr	sypaný metr
	$\text{m}^3\text{r}/\text{kW}$	$\text{m}^3\text{s}/\text{kW}$	$\text{m}^3\text{r}/\text{MWh}$	$\text{m}^3\text{s}/\text{MWh}$
smrk	1,5 - 2,0	2,6 - 3,5	0,8	1,4
buk	1,1 - 1,4	1,8 - 2,4	0,6	1
pelety	-	0,7 - 1,0	-	0,4